

לך ד' הצדקה ולנו בושת פנים

א

"לך ד' הצדקה ולנו בושת הפנים"

במילים אלו נפתח מיד את הסליחות, והן מתארות את התחושה הבסיסית של האדם העורך את חשבון נפשו והעומד לפני קונו בימי הדין. תחושת הבושה האופפת אותנו נובעת מהפער הקיים בין מי שהיינו רוצים להיות לבין מי שאנחנו בפועל. לכל אחד מאתנו ישנם מעשים והנהגות שיש בהם פער בין השאיפה שלו והערכים שהוא היה רוצה לחיות לפיהם לבין הקיום המעשי שלהם. בימים אלו, ימי הדין והרחמים, אנחנו מתבוננים בעצמנו, מצטערים על הפער הזה ומבקשים לצמצמו במידת האפשר, ולהיטיב את דרכינו.

הפער הזה מומחש היטב בהסבר אחד המופיע בגמרא סוטה לו, ב למעשה של יוסף ואשת פוטיפר, וממנו אנו למדים גם על היכולת של המודעות לפער לשמש כמנוף רוחני:

תנא דבי ר' ישמעאל: אותו היום יום חגם היה, והלכו כולן לבית עבודת כוכבים שלהם, והיא אמרה להן חולה היא, אמרה: אין לי יום שניזקק לי יוסף כיום הזה. ותתפשהו בבגדו לאמר וגו' [1] באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, אמר לו: יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות? דכתיב: ורועה זונות יאבד הון. מיד: ותשב באיתן קשתו, א"ר יוחנן משום ר' מאיר: ששבה קשתו לאיתנו, ויפוזו זרועי ידיו [2] נעץ ידיו בקרקע ויצאה שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו, מידי אביר יעקב [3] מי גרם לו שיחקק על אבני אפוד? אלא אביר יעקב, משם רועה אבן ישראל [4] משם זכה ונעשה רועה, שנאמר: רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף.

יוסף עמד לחטוא, ויעקב הזכיר לו את מהותו כפי שהיא נחקקת על אבני החושן. אם אנחנו מעלים למודעות שלנו את הפער ומשמעות הבושה שנמיט על עצמנו במידה ונחטא וניצור את הפער, אנו מצליחים לעצור את עצמנו מלחטוא מפחד הבושה. אך לעתים לא רחוקות אנו חוטאים, ושעה שאנו עורכים חשבון נפש אנחנו פונים לקב"ה בקריאה "לך ד' הצדקה ולנו בושת הפנים".

ב

לאמתו של דבר הפער הזה איננו תקלה אלא כוח מובנה בחיי האדם וחלק מהטבע שהקב"ה טבע בנו. הפער הזה קיים בכל שבילי החיים, לא רק ביחס לחטאים ומעשים רעים אלא גם ביחס לקיום מצוות. אף שם, קיים פער בין שאיפותינו לבין הקיום שלהם בפועל. שנינו בשולחן ערוך בהלכות הספד:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שמד סעיף א

ואסור להפליג בשבחו יותר מדאי, אלא מזכירין מדות טובות שבו, ומוסיפין בהם קצת, רק שלא יפליג.

על כך הקשה הט"ז:

קשה מה לי שקר מעט מה לי שקר הרבה?

ונראה לתת טעם לזה דדבר מסתבר הוא שכל מי שעושה איזה מצוה כגון צדקה וכיוצא בה באיזה שיעור בודאי אם היה בא לידו דבר הצורך קצת יותר ודאי לא היה מניח מלעשות גם אותו השיעור כי לא היה משחית בעבור דבר מועט יותר וע"כ נחשב לו כאלו עשאו ואין כאן עדות שקר עליו:

אנחנו עושים מצוות ומעשים טובים וחשים שאנו נוהגים כשורה ויוצאים ידי חובת שורת הדין. אולם גם כאן, במהות שלנו, אנחנו מסוגלים לעוד קצת מאמץ ולתוצאות טובות יותר. לכן, בשעת ההספד של אדם אין אנו משקרים כאשר אנחנו מגזימים, משום שזה אכן תיאור מהימן של מהותנו. הדברים אמורים על יום הדין לאחר מאה ועשרים שנה, וגם מכוונים כלפי מעשה התשובה של ימי הדין מדי שנה. מעשה התשובה שלנו אינו מכוון רק כלפי חטאים וטעויות אלא גם כלפי המעשים הטובים שלנו. אנחנו נתבעים בתביעה מתמדת שלא להסתפק בהישגים שלנו אלא תמיד להיות בתנועה כלפי מעלה לרף הגבוה יותר ממה שפעלנו ועשינו. עם כל הטוב שפעלנו, אנחנו מסוגלים לשאוף ליותר ולקיים יותר. אנחנו דומים לספורטאים המנסים באופן מתמיד לשבור את השיא הקיים כדי להציב בפניהם אתגר חדש של שבירת השיא החדש.

ג

הפער הזה מובנה באופיינו, ולא נוותר עליו ולא נהיה מתוסכלים מעצם קיומו. שכן, שעה שנסגור את הפער, נסיים את שליחותינו וייעודנו בעולם הזה. בספר אמת ואמונה [2] אמרות מהקוצקר [3] תסה, מסופר הסיפור הבא:

פעם אחת כאשר הרבי מסאכטשוב זצ"ל היה עוד עלם קטן וחלה לא עלינו ונסע אביו לקאצק להזכירו, ושבחו לפניו כי לומד בהתמדה נפלאה, אמר רבנו זצ"ל אויך מיר גילערנט, ונראה בעיני אביו כאילו מקטרג עוד עליו. וכשבא לביתו והבריא, סיפר לו אביו ואמר איני מבין מה שאמר לי, והסביר לו העלם עם הירושלמי קידושין באמו של רבי טרפון שאמרו לה החכמים כי עדיין לא הגיע לחצי כבוד והפירוש כיון שלא קיים עדיין המצוה בשלמות צריך עוד לחיות. וגם אצלו כי צריך עדיין ללמוד, וכאשר היה אחר כך בקאצק וספר לפניו זאת אמר בלשון חידוש, ער ווייסט שאהן מיינע כוונות אויך.

ד

דברי הרבי מקוצק משקפים את האמת הגדולה אודות המסע של חיינו, שאנו עוצרים מדי שנה בתחנת ריענון כדי לבחון את השאיפות והייעוד שלנו יחד עם המעשים והביצוע שלנו.

תחושת הבושה מלמדת על הכישלון שלנו אך גם על הגרעין הטוב שטמון בנו. הוא מלמד על כך שבלב כולנו יש שאיפות רוחניות גבוהות, ועל כך יש לשמוח. לא נפתור את בעיית קיום הפער על ידי הנמכת השאיפות. אדרבא, בפתחם של הימים הקדושים הבאים עלינו לטובה, נגביר את רף המעשים הטובים שלנו, וממילא נעלה לגובה רב יותר את היעד הבא, ונחיה תמיד בשאיפה להתעלות בעבודת השם.

כוח"ט לכל בני הקהילה.